ఇరువదిఐదవ ప్రసంగము

భోజనానంతరము అందరును స్వామిశ్రీ నిత్యానందులవారి వద్దకు చేరిరి. ఉదయశంకరభాయి పూర్వపు ప్రసంగమును జ్ఞాపకముచేసి గృహస్థాశ్రమమును గురించి కొంచెము చెప్పుడనెను.

గృహస్థాశ్రమము.

స్వా. ని. :—యావన్న విన్దతే జాయాం తావదర్ధో భవేత్పుమాన్ ।
యన్న బాలైః పరివృతం శ్మశానమివ తద్గృహమ్॥

"మానవుడు భార్యను పొందనంతవరకు అర్ధమాత్రుడుగనే- అసంపూర్ణుడుగనే- ఉండును. బాలకులచే నిండియుండని ఇల్లు శ్మశానముతో సమానము."

జగదుత్పత్తికి ప్రథమసంకల్పముగా ప్రజాపతి మనువును శతరూపను సృజించెను. పురుషుడు ప్రథమమున ఒంటరిగా నుండుటచే రమణాదిక్రియలకు వేరొక ప్రాణిని కోరెను. ఇట్లు పత్నీపతుల ఆవిర్భావము జరిగినట్లు బృహదారణ్యకము చెప్పుచున్నది.

స వై నవ రేమే, తస్మాదేకాకీ న రమతే స ద్వితీయమైచ్ఛత్ ॥ స హైతావానాస యథా స్త్రీపుమాంసౌ సంపరిష్వక్తౌ। స ఇమమేవాత్మానం ద్వేధాపాతయత్తతః పతిశ్చ పత్నీ చాభవతాం తస్మాదిదమర్ధయుగలమివ స్వ ఇతి హ స్మాఽహ యాజ్ఞవల్క్యస్తస్మాదయమాకాశః స్త్రియా పూర్యత ఏవ తాగ్ం సమభవత్తతో మనుష్యా అజాయన్త॥

"ఈవిధముగా ఆప్రజాపతికి ఏవిధముగను ఆనందము కలుగలేదు. ఒంటరిగా నుండుటచే ఎవనికిని ఆనందము కలుగదు కదా! ఆతనికి రెండవవ్యక్తినిగూర్చి- భార్యనుగూర్చి- కోరిక కలిగెను. భార్యాభర్తలు ఒకరినొకరు ఆలింగనము చేసికొనిన స్థితిని ఆప్రజాపతి పొందెను. ఆతడు తననే రెండుగా విభజించెను. ఆవిధముగ

భార్యాభర్తలు ఉద్భవించిరి. రెండు పప్పుబద్దలు ఒక గింజనుండి వెలువడినట్లు వారు వెలువడిరి. ఎవరికి వారు అర్ధభాగము మాత్రమే.

యాజ్ఞవల్క్యుడు ప్రజాపతినిగురించి ఈవిధముగా తెలిసికొనెను. ఆ న్యూనత్వము భార్యయొక్క అస్తిత్వముచే పూరించబడినది. ఆ మనువు భార్యయగు శతరూపను పొందెను. వారికి మనుష్యుడు జన్మించెను.

ఇదేవిధమగు వృత్తాంతము బైబిలునందుకూడ ఉన్నది. పరమాత్ముడు చెప్పెను. “మానవుడు ఒక్కడే ఉండుట బాగుగా లేదు. కావున నేను ఆతనికి సహాయకుడను సృష్టించెదను.” అని తలచి ప్రభువు భూమిమీదనుండు వనచరములగు జంతువుల నన్నిటిని సృష్టించెను. ఆకాశమునందు ఎగురు అన్నిపక్షులను పుట్టించెను. వాని నన్నిటిని ఆదముదగ్గరకు తీసికొనివచ్చి అడిగెను. “వీనిని నీవు ఏపేర్లతో పిలచెదవు.” అనంతరము ఆదము వానిని ఏ ఏ పేర్లతో పిలచెనో అవి నిలబడి యుండెను.

ఆదము అన్ని పశువులకును, జీవులకును, పేర్లు పెట్టెను. కాని ఆదమునకు తానుతప్ప మరియొక సహాయకుడు లేకుండెను. తరువాత పరమాత్ముడు ఆదమునకు గాఢనిద్ర రప్పించెను. ఆతడు నిద్రించెను. ఆసమయమున ఆతని ఒక ఎముకను, అచ్చటి మాంసమును తీసి ఆభాగమును యథాప్రకారముగా నింపివేసెను.

ఆ ఎముకతో ప్రభువు స్త్రీని సృష్టించి ఆమెను పురుషునివద్ద విడచెను. ఆదము చెప్పెను. ‘ఈమె నా ఎముకలలో ఒక ఎముక. మాంసమునందలి మాంసము. ఇది “స్త్రీ” అనబడును. ఏలనన ఈమె పురుషునినుండి ఉత్పన్నమయినది. ఆమె ‘ఈవ్’ అనుపేరుతో చెప్పబడినది.

అందుచే మనుష్యుడు తన తల్లిని, తండ్రిని విడచి తన భార్య సంపర్కమునందే ఉండును. భార్యాభర్తలు ఇరువురును నగ్నముగా నున్నను వారికి సిగ్గు కలుగదు.

"సర్వావయవసంపూర్ణాం సువృత్తాముద్వహేన్నరః" అని ధర్మశాస్త్రమున వ్రాయబడినది. సమస్త అవయవములును సంపూర్ణముగా కలిగియుండి సదాచారశీలయగు కన్యను నరుడు వివాహము చేసికొనవలెను. వివాహము చేసికొను సమయమున కన్యయొక్క కులమును గురించి ఆలోచించమని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి.

"సా సాధ్వీ కులజా యా చ పతిసేవాసుతత్పరా"

"ఉత్తమకులమున జన్మించి సదాచారపరాయణురాలయి భర్తృసేవానిరతురాలగు కన్యను వివాహమాడవలెను."

పూర్వకాలమున కులీనులనబడువారు కన్యావిక్రయము చేసెడివారు కారు. అంతే కాదు. వ్యవహారమునందుకూడ సచ్ఛీలురు. నిష్కపటులు. ఆదానప్రదానములయందు నమ్ముటకు వీలుగ నుండెడివారు. శాస్త్రములయందు చెప్పబడిన సత్యనిష్ఠాదులను పాటించెడివారు. ఈరోజులలో మాత్రము ఆకులములును, కులీనత్వమును పరంపరాగతమయిన మర్యాదపైనమాత్రమే ఆధారపడి ఉన్నవి. కులీనులు అకులీనులు చేయు పనులుకంటెకూడ తక్కువరకపు పనులు చేయుట అనేకచోట్ల కనబడుచున్నది.

అకులీనమగు కులము.

కన్యావిక్రయము చేయుకులము అకులీనమగు కులము అని స్థూలముగా చెప్పనచ్చును.

కన్యాం ప్రదాయ యైర్ద్రవ్యం ప్రతిగ్రాహ్యాత్మనః పరికల్ప్యతే।
దాసశ్వాణ్డనటాదీనాం మార్గోఽయం న మహాత్మనామ్॥

కన్యావిక్రియముచేసి జీవితము గడపుకొనుట దాసులు, హాస్యగాళ్ళు,నటులు చేయుపని. మహాత్ములు ఆచరించదగినదికాదు. కన్యావిక్రయము జరిగిన వంశమునందలి కన్యను వివాహమాడరాదు.

కన్యావిక్రియాదులు జరుగని వంశము ఉత్తమవంశము. కన్యావిక్రయముచేయు వంశము అధమవంశము.

'స్వకన్యాపాలనం కృత్వా విక్రీణాతీహ యో నరః ।
అర్థలోభాన్మహామూఢో మాంసకుణ్డం ప్రయాతి సః ॥

"తనకుమార్తెను పెంచి ధనలోభముతో అమ్మువాడు మహామూఢుడు. అతడు మాంసకుండమను నరకములో పడును." కన్యను అమ్మిన వచ్చుధనముతో తిను అన్నము కన్యయొక్క మాంసముతో సమానము. ఈదృష్టాంతము వినుడు.

ఒక బ్రాహ్మణుడు తన కుమార్తెను సమీపగ్రామమున విక్రయించి ఆధనముతో వచ్చుచుండెను. త్రోవలో ఒక ధర్మశాల ఉండెను. ఆసత్రములో ఉన్నతజాతులకు చెందినవారు ఉండెడివారు. కొంచెము దూరమున మిగిలిన జాతులవారు ఉండెడివారు. చాండాలాదులు ఉన్నత్రోవను వచ్చి ఆబ్రాహ్మణుడు ధర్మశాలలో ప్రవేశించెను. అచ్చటివారు ప్రశ్నించిరి. "నీవు ఏజాతికి చెందినవాడవు?"

బ్రాహ్మణుడు:— నేను బ్రాహ్మణుడను.

అంతట అచ్చటివారు మరల ప్రశ్నించిరి.

"నీవు బ్రాహ్మణుడవైన చాండాలాదులు కుక్కమాంసము వండు మార్గమున ఎందుకు వచ్చితివి? నీవు వెళ్ళి స్నానముచేసిరమ్ము."

బ్రాహ్మణుడు స్నానమునకు వెళ్ళి అచ్చట కన్పించిన ఒక చాండాలునితో కోపముతో నిట్లనెను. "నీవు చాండాలుడవనియు, ఇక్కడ కుక్కమాంసమును వండుచున్నావనియు మొదట చెప్పియుండవలసినది. నీవు నన్ను అపవిత్రుని చేసితివి. నీమూలమున నేను స్నానము చేయవలసివచ్చినది."

చాండాలుడు ఆతనిని జాతిగూర్చియు,ఎక్కడనుండి వచ్చుచున్నది యును అడిగెను. బ్రాహ్మణుడు అన్ని సంగతులను వివరించెను.ఆతడు తన కుమార్తెకు పెండ్లిచేసి వచ్చుచున్నానని చెప్పెను.

చండాలుడు అడిగెను:– "పెండ్లిసమయమున ధనము ఏమైన తీసికొంటివా?"

బ్రా:— నేను బీద బ్రాహ్మణుడను. కొంచెము ధనము తీసి కొనవలసివచ్చెను. ఏమి చేయుదును.

చాం:— అయిన నేను జాతిచండాలుడను. కాని నీవు కర్మ చండాలుడవు. నేను కుక్కమాంసము వండుకొని తినుచున్నాను. నీవు నీకూతురు మాంసమును తినుచున్నావు. నీవు ఈమార్గమున వెళ్ళితివి. అందుచే నేను అపవిత్రుడ నైతిని. కావున నేను స్నానము చేయవలసియున్నది.

కావున ఇట్టి వంశమునందలి కన్యను పరిణయమాడుట దోషము.

ఉదయ:—కన్యతండ్రి ధనము తీసికొనిన కన్యకు దోషము ఏమి? కన్య ఉత్తమురాలైన పాణిగ్రహణము చేయుటలో తప్పేమి?

స్వా. ని. :—క్రీతా ద్రవ్యేణ యా నారీ న సా పత్నీ విధీయతే।
న సా దైవే న సా పిత్ర్యే దాసీం తాం కశ్యపోఽబ్రవీత్॥

"ధనమునిచ్చి కొనుక్కొనిన స్త్రీ భార్య అనబడదు. దేవ పిత్రుకార్యములందు ఆమెకు యోగ్యత లేదు. కశ్యపుడు ఆమె దాసి అని చెప్పెను."

పూర్వకాలమున పురుషులు, స్త్రీలును దాసీసలుగా అమ్మ బడెడివారు. అమ్మకములో కొన్నవస్తువు తనదని చెప్ప బడినట్లుగనే, అమ్మకములో కొన్న స్త్రీపురుషులు కూడ తనవారుగనే చెప్పబడు దురు. వారు మనవద్ద ఏపనిచేసినను, ఏమి అనుభవించినను దాసదాసీ జనులతో సమానమే.

క్రయక్రీతా చ యా కన్యా పత్నీ సా న విధీయతే,
తస్మాజ్జాతా సుతాస్తేషాం పితృపిణ్డం (న) విధీయతే ॥

ధనమునిచ్చి కొనబడిన స్త్రీ భార్య అనబడదు. అట్టి భార్యకు పుట్టినకుమారుడు తండ్రికి పిండప్రదానము చేయుటకు అర్హతకలవాడని ఏశాస్త్రమునందును చెప్పబడలేదు.

భార్యాభర్తల ఆదర్శము.

సా భార్యా యా పతిప్రాణా సా భార్యా యా ప్రజావతీ,
మనోవాక్కర్మభిః శుద్ధా పత్యాదేశానువర్తినీ ॥

పతిని ప్రాణసమానముగా చూచునదియు, సంతానవతియును, మనస్సుచేతను, వాక్కుచేతను, కర్మలచేతను పరిశుద్ధమయినదియును, భర్త్రాజ్ఞానువర్తినియును అగు నామె భార్య. భార్య భర్తను ప్రాణముతో సమానముగా చూచుకొనవలెను. వంశవృద్ధికొరకు సంతానమును కోరవలెను. పవిత్రమగు అంతఃకరణమును కలిగియుండవలెను. పరిశుద్ధములగు కర్మలను ఆచరించవలెను. పతిమాట దేవునిమాట అని తలచి ఆతడు ఆజ్ఞాపించినట్లు సంచరించవలెను.

ఈవిషయమున కబీరు దృష్టాంతము కలదు.

ఒకనాడు సమీపముననున్న నగరమునుండి ఇద్దరు ముగ్గురు గృహస్థులు తమ సందేహములను నివారణచేసికొనుటకు కబీరువద్దకు వచ్చిరి. ఆసమయమున కబీరు నేత నేయుచుండెను.

వారు ప్రశ్నించిరి. జ్ఞానము సంపాదించుకొనుట గృహస్థాశ్రమమునందు సులభమా? సన్యాసాశ్రమమునందు సులభమా?

ఇంతలో ఆయన భార్యను ఆజ్ఞాపించెను. "తాడు తెగినది. అతుకుటకు దీపము తీసికొని రమ్ము." ఆమె దీపము తీసికొనివచ్చెను. తాడును అతికినతరువాత కబీరు భార్యతో చెప్పెను. "దీపము తీసికొని వెళ్ళుము." ఆమె ఆప్రకారము చేసెను. అనంతరము కబీరు

ఆగంతుకులతో చెప్పెను. మీసందేహమునకు సమాధానము వచ్చినది. నాభార్య దీపము తీసికొని వచ్చినది. మరల దీపము తీసికొని పోయినది. గృహస్థులు అడిగిరి. "స్పష్టముగా తెలియజేయుడు." ఆమహాత్ముడు పలికెను. "ఇట్టి పతివ్రతయగు భార్య ఉన్నచో గృహస్థాశ్రమమునందుకూడ సుఖముగా జ్ఞానము కలుగును. జ్ఞానము లేని భార్య ఉన్నచో ఈవిధముగా పట్టపగలుకూడ దీపము తీసికొని రమ్మని ఆజ్ఞాపించినప్పుడు ఏమి కన్పించుట లేదా. రాత్రియో పగలో తెలియుట లేదా? అని అడుగును. కాని ఈమె నా ఆజ్ఞను వేదవాక్యముగా తలచి దీపము తీసికొనివచ్చి హాజరయినది. ఇటువంటి భార్య ఉన్న వ్యక్తియొక్క జీవితము సుఖముగా గడచును. చతుర్విధ పురుషార్థములును నిర్వహించబడును. ఈవిధముగా ధర్మార్థ కామమోక్షముల అన్నిటియందును ఒకేవిధముగ నడచువారికి పరమాత్ముడు సుఖము, శాంతి, కళ్యాణము కలుగజేయును."

సంతుష్టో భార్యయా భర్తా భర్త్రా భార్యా తథైవ చ।
యస్మిన్నేవ కులే నిత్యం కల్యాణం తత్ర వై ధ్రువమ్॥

ఏవంశమున భార్యవలన భర్తయు, భర్తవలన భార్యయు సంతోషముగా నుందురో ఆవంశమునకు నిస్సందేహముగా మంగళములు కలుగును. భార్యాభర్తలు ఉభయులును పరస్పరము కలసియుండి సంతోషమును స్థిరపరచుకొనుటకు అన్యోన్యప్రేమానురాగములతో ప్రయత్నించుచుండవలెను. ఒకరితప్పులు మరియొకరు వెదకుట పనికాదు. ఒకరిపై మరియొకరు కోపించరాదు. పరస్పరము హితకరములగు పనులుచేసి సంతృప్తిని పొందవలెను. బండికి కట్టబడిన రెండుగుర్రములును సరిగా నడవక దేనివైపునకు అదియే లాగుటకు ప్రయత్నించినచో బండి తలక్రిందులగును. సరిగా నడచినచో ఏబాధయు లేకుండ గమ్యమును చేరును. అటులనే భార్యాభర్తలు కూడ ఒకరికొకరు అనుకూలురయి నడువవలెను.

భార్యాభర్తల ధర్మము.

అన్యోన్యస్యాఽ వ్యభిచారో భవేదామరణాన్తికమ్।
ఏష ధర్మః సమాసేన జ్ఞేయః స్త్రీపుంసయోః పరః॥

భార్యాభర్తలు ఇరువురును ఆమరణాంతము ధర్మార్థకామములు మూడింటియందును వ్యభిచరించరాదు. అనగా భిన్నములగు ఉద్దేశ్యములను కలిగియుండరాదు. సంక్షేపముగా చెప్పదలచినచో ఇది భార్యాభర్తలు ఉభయుల శ్రేష్ఠమగు ధర్మము అని తెలిసికొనవలెను. భార్యయును, భర్తయును ధర్మమునందును, సాంసారిక కార్యములయందును, భోగములయందును పరస్పరము వ్యతిరేకములగు అభిప్రాయములతో నుండరాదు. భార్య భర్తకు సహకారిణిగను, సహధర్మచారిణిగను, సహభోగినిగను ఉండవలెను. ధర్మకార్యములయందు విపరీతభావములను కలిగియుండుట ధర్మవ్యభిచారము. ధర్మకార్యములయందు వ్యతిరేకభావములను కలిగియుండని భార్య సహధర్మచారిణి అనబడును. శాస్త్రీయదృక్పథముతో ఆలోచించిన తండ్రి భర్తకు కన్యాదానము చేసినప్పుడే భర్తగోత్రమునకు ఆమె సంబంధించును. భర్తగోత్రమే ఆమె గోత్రము. అటులనే ధర్మముకూడను.

ఒకగ్రామమునందు ఒక బ్రాహ్మణుడు ఉండెడివాడు. వారికి ఒకడే కుమారుడు. ఒకరోజున వారు పురాణమునందు నూరుగురు బ్రాహ్మణులకు భోజనము పెట్టిన కలుగు ఫలము ఒకసన్యాసికి భిక్ష చేసిన కలుగును అని వినిరి. అది విని ఆబ్రాహ్మణుడు ప్రతిరోజును ఒక దండకమండలధారియగు సన్యాసినికాని, త్యక్తదండినికాని, అతడును కన్పించకపోయినచో శ్వేతవస్త్రధారియగు సన్యాసినికాని (కుటీచకుడు, బహూదకుడు, కంసుడు) ప్రతిరోజును భిక్షకు పిలువవలెనని నిశ్చయించెను. ఈనిర్ణయమునకు భార్యయు, కుమారుడును చాల బాధపడుచుండిరి. ఒకనాడు యథాప్రకారము ఆ బ్రాహ్మ

ణుడు భిక్షకు ఒకసన్యాసిని ఇంటికి తీసికొనివచ్చెను. ఇంటియందు భోజనపాత్రలు లేనందున సన్యాసిని ఇంటకూర్చుండ నియమించి విస్తరాకులకొరకు బజారునకు వెళ్లెను. ఈ అదనుచూచి బ్రాహ్మణునిభార్య ఆసన్యాసితో నిట్లనెను :- "స్వామీ! తమరు ఈవలలో చిక్కుకొనిరా? ప్రతిరోజు తమవంటివారిని పిలచి కడుపునిండ తినిపించి దుడ్డుకర్రతో ఎముకలు విరుగగొట్టి తరిమివేయుట నాభర్తకు అలవాటు. తమరు ఈఊబిలో దిగపడితిరే! తమరు ఈదురదృష్టము నుండి తప్పించుకొనగోరినచో నాభర్త ఇంటికి వచ్చుటకు పూర్వమే ఇక్కడినుండి వెళ్ళిపొండు."

బ్రాహ్మణి వాక్యములను విని సన్యాసి అచ్చటినుండి బయలు దేరి వెళ్లిపోయెను.

ఇంతలో బ్రాహ్మణుడు విస్తరాకులు తీసికొని ఇంటికి వచ్చెను. ఆతనికి సన్యాసి కన్పడలేదు. "స్వాములవారు ఎక్కడికి వెళ్లిరి?" అని ప్రశ్నించెను. భార్య సమాధానము చెప్పెను. "వారు దుడ్డుకర్ర కావలెననిరి. నేను ఇవ్వనని చెప్పితిని. అంతట వారు క్రోధముతో లేచి వెళ్లిపోయిరి."

బ్రాహ్మణుడు పలికెను. "అయ్యో! ఎంత తప్పుచేసితివి! ఒక దుడ్డుకర్ర ఇచ్చినచో ఏమి పోవును?" ఇట్లని బ్రాహ్మణుడు దుడ్డుకర్ర తీసికొని సన్యాసికి ఇచ్చుటకై పరుగిడెను. దూరముగా సన్యాసి పోవుచుండుట చూచి "స్వామీ! నిలబడుడు. ఈదుడ్డుకర్ర తీసికొని వెళ్లుడు" అని గట్టిగా పిలచుచు ఊపిరి బిగపట్టి వేగముగా సన్యాసి వెనుక పరుగిడసాగెను. భార్య చెప్పిన విధముగా బ్రాహ్మణుడు కొట్టుటకు దుడ్డుకర్ర తీసికొని వచ్చుచున్నాడని తెలిసికొని సన్యాసి ఉరకలు వేసికొని పరుగిడసాగెను. ముందు సన్యాసి వెనుక బ్రాహ్మణుడును పరుగెత్తిరి. బ్రాహ్మణుడు "స్వామీ, దుడ్డుకర్ర తీసి

కొనుడు" అని ఎంతచెప్పుచు పరుగెత్తినను సన్యాసి ఆకేకకు అంద లేదు. బ్రాహ్మణుడు అలసిపోయి నిరాశతో ఇంటికి తిరిగివచ్చెను.

ఇట్లు ధర్మకార్యములయందు భర్తకు విపరీతముగా సంచరించి నచో అట్టి భార్య సహధర్మచారిణి కాదు.

సహభోగిని:—భర్తకు పరనారియందును, భార్యకు పరపురుషునియందును అనురాగము కలిగినచో వారు ఇరువురును భోగము నందు వ్యభిచారము చేయుచున్నట్లు ఎరుగనగును. ఈభోగమునకు సంబంధించిన వ్యభిచారము అన్నివిధముల దూష్యము. దీనిచే పాపమును, అపవిత్రతయును కలిగి ధర్మభ్రష్టులగుదురు. పురుషుడు పర స్త్రీనికాని, స్త్రీ పరపురుషునికాని ఆసక్తికల దృష్టితో చూచినచో అది మానసిక వ్యభిచారము.

జమదగ్నిమహర్షి భార్య ప్రతిదినము నదిలోనికి స్నానము చేయుటకు వెళ్ళుచుండెను. స్నానము చేసినతరువాత ఇసుకతో కుండను తయారుచేసి ఋషికి అర్ఘ్యాది విధులను నిర్వర్తించుటకు జలమును తీసికొని వచ్చుచుండెడిది. ఒకరోజున ఆమె స్నానము చేయుచుండగా కార్తవీర్య మహారాజు ఆకాశమార్గమున వెళ్లుచుండెను. ఆయనను చూచి ఋషిపత్ని ఇట్లనెను. "ఎంత సౌందర్యవంతుడు!" అనంతరము ఆమె స్నానముచేసి యథాప్రకారము ఇసుకతో కుండను చేయుటకు ప్రయత్నించెను. కాని కుండ తయారవలేదు. ఎంతశ్రమ పడినను ఇసుకతో కుండ తయారవలేదు. ఋషిభార్య కుండలేకుండ ఆశ్రమములోనికి వచ్చుటచూచి జమదగ్ని ఆమెను ప్రశ్నించెను. "నీవు నీరు తీసికొనిరాలేదా?" ఋషిపత్ని చెప్పెను. "నేడు కుండ తయారవలేదు."

జమదగ్ని అడిగెను. "ఏపురుషుని అయిన చూచితివా?"

భార్య:—కార్తవీర్యమహారాజు ఆకాశమునందు వెళ్ళుచుండెను. ఆయన ఎంత అందమైనవాడు అనుభావము నాకు కలిగెను.

అంతట జమదగ్ని ఇట్లనెను:—"నీవు మానసిక వ్యభిచారము చేసితివి."

ఇట్లని ఆయన తనకుమారుడగు పరశురాముని పిలచిచెప్పెను. "నీతల్లిని సంహరించుము." తండ్రి చెప్పినట్లు కుమారుడు చేసెను. తాత్పర్యమేమన, తన భార్య తప్ప మిగిలినస్త్రీల నందరను తల్లి, లేక సోదరి అను దృక్పథముతో చూడవలెను. తనభర్త తప్ప మిగిలిన పురుషు లందరియందును తండ్రి లేక, సోదరుడు అనుభావముతో ప్రవర్తించవలెను.

ఈకారణముచేతనే భార్యాభర్తలు ధర్మార్థకామములయందు వ్యభిచరించరాదు అని ఉపదేశించబడినది.

"తథా నిత్యం యతేయాతాం స్త్రీపుంసౌ తు కృతక్రియౌ।
యథా నాభిచరేతాం తౌ వియుక్తావితరేతరమ్॥"

"వివాహము చేసికొనిన భార్యాభర్తలు వియోగావస్థయందు కూడ వ్యభిచారము చేయకుండుటకు ఎల్లవేళలయందును ప్రయత్నించవలెను."

భార్యాభర్తలు ఎంతకష్టము పడవలసివచ్చినను సహించి ఒకరినొకరు ఎల్లప్పుడును రక్షించుకొనవలెను. కొన్నివేళలయందు భర్త వ్యాపారాదులకొరకు పరదేశము వెళ్లవలసి వచ్చును. అటులనే భార్య పుట్టింటికి వెళ్ళవలసి వచ్చును. ఈ పరిస్థితులయందు ఉభయులును వ్యభిచరించరాదు.

పురుషుడు తనను రక్షించుకొనగలడు. కాని భార్య పరాధీనురాలు. అబల. కావున ఆమెను రక్షించుట భర్త ధర్మము. అయినను వాస్తవమునకు భార్య తనను తాను రక్షించుకొనవలెను.

అరక్షితా గృహే రుద్ధాః పురుషైరాప్తకారిభిః
ఆత్మానమాత్మనా యాస్తు రక్షేయుః తాః సురక్షితాః॥

ఇంటిలో ఆజ్ఞాపించు పురుషుల నడుమ ఉన్నను స్త్రీ రక్షణ లేనిదిగనే ఉండును. తనను తాను రక్షించుకొను స్త్రీయే పరిపూర్ణ రక్షణకల నారి. సదాచార పరాయణురాలగు వనిత ఏకట్టుబాట్లు లేకపోయినను తనశీలమును తానే కాపాడుకొనును. సచ్ఛీలయగు రమణి తనభర్త పరదేశములకు వెళ్ళినపుడు అతనిమిత్రులు మొదలగువారితో ఎంతయో మర్యాదతో ప్రవర్తించును. వారితో సంభాషించు అవకాశములు చాల తక్కువ ఉండును. తగినంత కారణము లేనిదే బయటకు ఎక్కడికిని వెళ్ళదు. సుందరవస్త్రాలంకారములను ధరించి షోకుగా తిరుగదు. ఇట్టి ఆచారములతో మర్యాదగా సంచరించవలెను. క్లిష్టపరిస్థితులయందుకూడ సమయస్ఫూర్తితో తనను రక్షించుకొనవలెను.

ఒకమారు ఒక ఉత్తమకుటుంబీకురాలి భర్త ఏదో పనిమీద ఇతరగ్రామమునకు వెళ్ళెను. భార్య ఒకతెయే ఇంటిలో ఉండెను. గృహము చాలవిశాలమైనది. సంధ్యాకాలమయి దీపము వెలిగించిన తరువాత ఒక నీచుడగు యువకుడు ఆమె ఒంటరిగా నుండుట తెలిసికొని భవనమునందలి ఒకచీకటికోణములో దాగికొని యుండెను. ఆమెకు ఇది తెలియదు. రాత్రి 8, 9 గంటలకు సింహద్వారమును మూసివేసెను. రాత్రి పన్నెండుగంటలకు ఆ నీచుడు మూలనుండి బయటకు వచ్చెను. ఆమె ఒంటరిగానుండెను. ఇల్లు ఇతరఇండ్లతో సంబంధములేకుండ ఉండెను. కావున ఆమె తన శీలమును కాపాడుకొనుటకు ఉపాయమును ఆలోచించెను. ఆమె ధైర్యముతో ఆపురుషుని సమీపించి ఇట్లనెను. "నీవు వచ్చుట చాలమంచిపని. దైవము నాయందలి అవ్యాజానురాగముతో నిన్ను నాచెంతకు పంపెను.

నాభర్త నన్ను పెట్టుబాధలకు అంతులేదు. ఆతడు అనిన నాకు ఎంతయో విరక్తి కలిగినది. నేను ఆతడు ఇంటియందు కూడ లేడు. నీవు నేడు వచ్చుట నాఅదృష్టము. మనము ఇరువురము కలసి ఎచ్చటికైనా వెళ్ళిపోవుదము. ఇదియే మంచి అవకాశము.''

ఇట్లు చెప్పుచు నగలు, నాణెములు ఉన్న పెట్టెలను చూపించి ఆమె ఇట్లు పలికెను.

"ఇవిగో ఇవి ఆ నగలపెట్టెల తాళములు. నావద్ద మనము ఇరువురము జీవితాంతమువరకు అనుభవించినను సరిపోవునంత ధనము కలదు. నీవు నగలు, ధనము మూటకట్టుచుండుము. నేను త్రోవలో తినుటకు పూరీలు, కూర మొదలగునవి తయారుచేసి తీసికొని వచ్చెదను.''

ఇట్లు చెప్పి ఆమె వంట ఇంటిలోనికి వెళ్ళెను. ఆమె పూరీలు, కూర తయారుచేసెను. ఆవ్యక్తి నగలు, ధనము మూటకట్టెను. ఆతనిని పిలచి ఆవనిత ఇట్లనెను. "పూరీలు తయారుచేసితిని. కొంచెము రుచిచూడుము'' అని అతనిని వంటఇంటిలో కూర్చుండబెట్టి పొయ్యిమీాద సలసల కాగుచున్న నూనె అతని ముఖముపై పోసెను. తరువాత ఆమె బైటికివచ్చి గోలచేసెను. అంత నలుగురును వచ్చి ఆతనిని పట్టుకొనిరి.

తాత్పర్యమేమన, భార్య విద్యాంసురాలును, సచ్ఛీలయును, బుద్ధిమంతురాలును అయినచో తనను తానే రక్షించుకొనును. దేవుడుకూడ ఆమెకు సహాయము చేయును.

ఉదయ:— చాలమంది స్త్రీలకు చదువుచెప్పించరాదనెదరు. వారు తమ పుత్రికలను పాఠశాలలకుకూడ పంపరు. దాని పరిణామముగా వారికి బౌద్ధికవికాసము కలుగదు. ఆకారణముచే చదువురాని స్త్రీలు బుద్ధిని ఉపయోగించి తమను తాము రక్షించుకొనలేరు.

బాలికలకు చెప్పదగిన చదువు.

స్వా. ని. :— పూర్వకాలమున బాలికలుకూడ ధర్మశాస్త్రములు, సాహిత్యము, సంగీతము మొదలగునవి చదివెడివారు. ఈవిషయము పూర్వకాలమునందలి స్త్రీలగు సీత, దమయంతి మొదలగువారి ఇతిహాసములను చదివినచో తెలియనగును. ఈమధ్య కొంతకాలమునుండిమాత్రము కారణాంతరములచే బాలికలకు సామాన్యజ్ఞానముకూడ కలిగించుట మానివేసిరి.

మహానిర్వాణమున వ్రాయబడినది.

కన్యాప్యేవం పాలనీయా శిక్షణీయాఽతియత్నతః।
దేయా వరాయ విదుషే ధనరత్నసమన్వితా॥

"బాలికనుకూడా ఇటులనే పోషించి,శ్రద్ధగా చదువుచెప్పించవలెను. ధనముతోను, రత్నములతోను ఆమెను విద్వాంసుడగు భర్తకు ఒసగవలెను."

కుమారునకు చదువుచెప్పించినట్లుగనే కుమార్తెకుకూడ వ్యవహారజ్ఞానమును, పరమార్థజ్ఞానమును కలుగు చదువు చెప్పించవలెను. తల్లి గృహాచారములు —అనగా అత్త, మామ, భర్త మొదలగు వారితో ఎట్లు ప్రవర్తించవలెను అనునది నేర్పవలెను. స్వధర్మమును ఎరుగనట్టియు, అత్త, మామ, భర్త మొదలగువారితో లౌకికవ్యవహారమున ఎట్లు ప్రవర్తించనలెనో తెలియనట్టియు బాలికను పరిణయమాడరాదని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి.

మహానిర్వాణము చూడుడు.

అజ్ఞాతపతిమర్యాదామజ్ఞాతపతిసేవనామ్,
నోద్వాహయేత్ పితా బాలామజ్ఞాతధర్మశాసనామ్॥

"భర్తతో మెలగవలసిన రీతులు తెలియనట్టియు, భర్తను సేవించుట తెలియనట్టియు, ధర్మనియమములను తెలియనట్టియు బాలికకు తండ్రి వివాహము చేయరాదు."

ఈరోజులలో ధర్మశాస్త్రపరిజ్ఞానము లేకపోయినను బాధ లేదు. కాని భర్త (సేవాపరిజ్ఞానముమాత్ర)ము తప్పక ఉండవలెను.

ఉదయపురరాణా తన కుమార్తెను మరికొందరు రాజులవలె మహమ్మదీయరాజులకు ఇచ్చి పెండ్లిచేయలేదు. అంతే కాదు. మహమ్మదీయరాజులతో వైవాహికసంబంధములుకల రాజులతోకూడ వైవాహికసంబంధములు చేసికొనరాదని నిర్ణయించెను. తన కుమార్తెలను తనరాజ్యమునందలి సర్దారులకే వివాహము చేయ మొదలిడెను. అట్లు వివాహము చేసికొనిన ఒక కుమార్తె అత్తవారి ఇంటికి వెళ్ళిన రెండవరోజున భర్త ఆమెను పిలచి ఎచ్చటికో బైటికి వెళ్ళవలసి యున్నదనియు, పాదరక్షలు తీసికొనివచ్చి ఎదుట నుంచమనియు చెప్పెను. రాకుమార్తె పలికెను. నేను దాసీమనిషినా? నేను ఇట్టిపని చేయను'' అని ఆమె తన పుట్టింటికి వెళ్ళిపోయి తనతల్లితో ఈసంగతి చెప్పెను. రాణా కుమార్తెకు బోధించుటకు ఒక యుక్తిని పన్నెను. ఒకనాడు దర్బారులో జరిగిన సభకు తన అల్లుడు వచ్చెను. తననౌకరుతో ఫలానా సర్దారుయొక్క (తన అల్లుని) పాదరక్షలు ఫలానాచోట ఉంచుము అని చెప్పెను. ఆ పాదరక్షలు ఉంచబడిన చోటును తన అంతఃపురములోనివారు అందరును తెరవెనుకనుండి చూచుటకు వీలుగ నుంచెను. రాణిని, కుమార్తెను ఇంకను ఇతరస్త్రీలనుకూడ అచ్చటనుండి చూడనియమించెను. సభ పూర్తి అయినతరువాత తన అల్లుని ఆగమని చెప్పెను. అందరును వెళ్ళినతదుపరి ఆసర్దారు తాను పాదరక్షలు విడచినచోటుకు వానిని ధరించవెళ్ళెను. అవి అచ్చట దొరకలేదు. "ఇచ్చట లేనిచో మరియొకచోట నుండును, ముందునకు నడువుము, అక్కడ నుండును'' అని రాణా పలికెను.

ఆవిధముగా రాణా సర్దారును పాదరక్షలు ఉన్నచోటికి తీసికొనివచ్చెను. తెరలోనుండి రాణి, రాకుమార్తె మొదలగు రాజకుటుం

బములోని వారందరును రాణాను సర్దారును చూచుచుండిరి. రాణా రెండు పాదరక్షలను తీసి తన రుమాలుతో దులిపెను. సర్దారు ఇది చూచి సిగ్గుపడుచుండ రాణా ఇట్లనెను. "మీరు మాఅల్లుడుగారు. మాకు పూజ్యులు. ఈవిధముగా పలికి రెండు పాదరక్షలును రాణా తనచేతులతో తొడగెను. "మాఅమ్మాయి బాల్యచాపల్యముచే తన ధర్మమును గుర్తించలేకపోయినది, క్షమించుడు" అని చెప్పెను.

గృహస్థాశ్రమ ధర్మములను నేర్పుట తల్లిదండ్రుల ధర్మము అని దీని తాత్పర్యము.

అనంతరప్రసంగమున ఉదయశంకరభాయి ఈసందేహమును వ్యక్తము చేసెను. "చిత్తము చాలమలినముగా నుండును. దానిని శుద్ధముచేయుటకు ఏదైన సాధనము కలదా?"

స్వా. ని. :—భగవత్స్వరూపులగు ఆచార్యులు చెప్పిరి.

శిష్టాన్నమీశార్చనమార్యసేవాం తీర్థాటనం స్వాశ్రమధర్మనిష్ఠామ్।
యమానుసక్తిం నియమానువృత్తిం చిత్తప్రసాదాయ వదన్తి తజ్జ్ఞాః॥

"పరిశుద్ధమగు సంపాదనముద్వారా లభించినఅన్నము, ఈశ్వర భక్తి, శ్రేష్ఠవ్యక్తులను సేవించుట, తీర్థయాత్రలు, తమతమ ఆశ్రమ ముల ధర్మములయందు శ్రద్ధ, అహింసాది నియమములను ప్రేమతో అనుష్ఠించుట, నియమానుష్ఠానము మొదలగు సాధనములు చిత్తప్రసన్నతకు, అనగా చిత్తనైర్మల్యమునకు అవసరములుఅని చిత్తశుద్ధికి వలయుసాధనములు తెలిసినవారు చెప్పిరి."

1. శిష్టాన్నమ్ :—శిష్టాన్నము అనగా న్యాయముగా సంపాదించిన ఆహారము. ఆవిషయమున ఇట్లు చెప్పబడినది.

న్యాయోపార్జితవిత్తేన కర్తవ్యం జ్ఞానరక్షణమ్।
అన్యాయేన తు యో జీవేత్ సర్వధర్మబహిష్కృతః॥

"న్యాయముగా సంపాదించిన ధనముచే జ్ఞానమును రక్షించుకొనవలెను. అన్యాయముగా సంపాదించిన ధనముతో జీవించినవాడు సర్వధర్మబహిష్కృతుడు."

న్యాయోపార్జితవిత్తేన :—న్యాయముగా సంపాదించిన ధనమనగా ఉద్యోగస్థులు తమ జీతముతప్ప లంచములేమియు తీసికొనరాదని భావము. అటులనే వ్యాపారస్థులు అధికలాభములు తీసికొనకుండ సంపాదించు ధనము న్యాయోపార్జితము అనబడును.

జ్ఞానరక్షణమ్ :—జ్ఞానరక్షణము అనగా ధర్మాచరణము. పరోక్షజ్ఞానము కలిగినతరువాత న్యాయముగా సంపాదించిన ధనము, అహింస మొదలగు దైవసంపదను ఉపయోగించి, ధర్మమును ఆచరించి అపరోక్షజ్ఞానమును పొందుటకు ప్రయత్నించవలెను. ఇచ్చట ఈ 'జ్ఞానరక్షణం' అను శబ్దము పరోక్షజ్ఞానరక్షణమును గురించి వ్రాయబడినది.

అన్యాయేన తు యో జీవేత్ :—ఇక అన్యాయముగా సంపాదించిన ధనముతో జీవించువారిసంగతి ఆలోచించెదము. ఉద్యోగవర్గము, వ్యాపారస్థులు మొదలగువారినుండి తమ అధికారమును దురుపయోగపరచి లంచములను తీసికొనెదరు. అటులనే వ్యాపారస్థులు తమ వస్తువులు చెడ్డవి అయినను మంచివస్తువుల ఖరీదును తీసికొనెదరు. ఆవిధముగా వారు లాభములను సంపాదించెదరు. కొంతమంది వేలకొలది కూలీలను యంత్రములలోను, కర్మాగారములయందును పనిలోనికి తీసికొని వారిచే రోజంతయును పనిచేయించెదరు. నాలుగణాలుమాత్రము కూలి ఇచ్చెదరు. ఇట్లు సంపాదించిన ధనము అన్యాయముగా సంపాదించిన ధనము అనబడును. ఇట్టివారు ఎంతకాలము, ఏవిధమైన ఉపాసన చేసినను మలవిక్షేపదోషములు నశించి వారికి జ్ఞానము కలుగదు. వారు సర్వధర్మబహిష్కృతులు.

ధర్మశాస్త్రమున చెప్పబడినది.

న్యాయార్జితధన స్తత్త్వజ్ఞాననిష్ఠోఽతిథిప్రియః,
శాస్త్రవిత్ సత్యవాదీ వా గృహస్థోఽపి ముచ్యతే॥

"న్యాయముగా ధనమును సంపాదించువాడును, తత్త్వజ్ఞానము నందు నిష్ఠకలవాడును, అతిథులయందు ప్రేమకలవాడును, శాస్త్రజ్ఞుడును, సత్యవ్రతుడును అయినవాడు గృహస్థాశ్రమమునందే ముక్తిని పొందును."

2. ఈశార్చనమ్:—అనగా ఈశ్వరభక్తి అనగా పరమాత్ముని యందలి భక్తి చెప్పబడినది. శాండిల్యసూత్రమున "సా పరానురక్తి రీశ్వరే" అని యున్నది. ఈశ్వరునియందలి అనన్యప్రేమయే భక్తి.

3. ఆర్యసేవామ్ :—ఆర్యులు అనగా దైవసంపదకల సదాచారపరాయణులగు జనులు. వారిని సేవించుట ఆర్యసేవ అనబడును.

4. తీర్థాటనమ్:—పుణ్యక్షేత్రసందర్శనముచే అంతఃకరణము పరిశుద్ధమగును. శ్రీరామచంద్రుడంతటి వైరాగ్యవంతుడుకూడ అంతఃకరణ పారిశుద్ధ్యమునకు పుణ్యక్షేత్రసందర్శనమునకు వెళ్లెను.

5. స్వాశ్రమధర్మనిష్ఠామ్:— తమతమ ఆశ్రమ ధర్మముల యందు నిష్ఠతో నుండుట.

శాస్త్రమునందు వ్రాయబడినది.

యతీనాం ప్రశమో ధర్మో నియమో వనవాసినామ్,
దానమేవ గృహస్థానాం శుశ్రూషా బ్రహ్మచారిణామ్॥

"యతిధర్మము శాంతి. వానప్రస్థులకు నియమపాలనము ధర్మము. గృహస్థుల ధర్మము దానము. బ్రహ్మచారులకు గురుశుశ్రూష ధర్మము."

యతీనాం ప్రశమోధర్మః— శ్రుతి చెప్పుచున్నది.

శాన్తో దాన్త ఉపరతస్తితిక్షః సమాహితో భూత్వాఽఽత్మన్యేవాఽఽత్మానం పశ్యతి।

"సన్యాసి శమము, దమము, ఉపరతి, తితిక్షలను పొంది తన ఆత్మయందే ఆత్మను చూచును."

సర్వకాలసర్వావస్థలయందును వాసనాత్యాగము శమము. బాహ్యేంద్రియనిగ్రహము దమము. విషయనివృత్తి ఉపరతి. సర్వ దుఃఖశమనము తితిక్ష, పరమాత్మునియందలి చిత్తైకాగ్రత సమాహితత్వము.

నియమో వనవాసినామ్:– స్మృతి చెప్పుచున్నది.

అథ విప్రో వనం గచ్ఛేద్వినా వా భార్యయా సహ।
జితేన్ద్రియో వసేత్తత్ర నిత్యం శ్రౌతాగ్నికర్మకృత్॥

"గృహస్థాశ్రమము పూర్తి అయినతరువాత బ్రాహ్మణాదులు భార్యతోకాని, భార్యలేకుండకాని అరణ్యములోనికి వెళ్ళవలెను. అక్కడ జితేంద్రియులుగా నివసించవలెను. యథావిధిగా శ్రౌతాగ్నిహోత్రములను ఆచరించవలెను."

శ్లోకమునందలి "అథ" శబ్దమునకుగృహస్థాశ్రమమునకు తరువాత అనిఅర్థము. ఆకారణముచే గృహస్థాశ్రమమును నిర్వహించకుండ వానప్రస్థాశ్రమమును స్వీకరించరాదనిభావము.

యోగాభ్యాసరతో నిత్యం స్థానాసనవిహారవాన్।
హేమన్తగ్రీష్మవర్షాసు జలాగ్న్యాకాశమాశ్రయేత్॥

కూర్చునియున్నను, నిలబడియున్నను, నడచుచున్నను చిత్తమును యోగాభ్యాసమునందు లగ్నము చేయవలెను. హేమంతఋతువునందు జలమునందు కూర్చొనవలెను. గ్రీష్మమునందు పంచాగ్ని మధ్యమున కూర్చొని తపస్సుచేయవలెను. అనగా నలుదిక్కులను అగ్నిహోత్రములను ప్రజ్వలింపజేసికొని శిరముపైనున్న సూర్యుని

ఐదవ అగ్నిగా భావించి అగ్న్యాతపమును, సూర్యాతపమును సహించుచు తపస్సు చేయవలెను. ఇది పంచాగ్నితపము- వర్షఋతువునందు ఆరుబయట కూర్చొని వర్షమును సహించుచు తపస్సు చేయవలెను. అనగా నీరు, వేడి, చలి సహించవలెను.

అగ్నీనాత్మని వైతానాన్ సమారోప్య యథావిధి।
అనగ్నిరనికేతః స్యాన్మునిర్మూలఫలాశనః॥

శ్రౌతాగ్నులను మూడింటిని యథావిధిగా తనయందే ఆరోపించుకొని అగ్నియును, అగ్నిశాలయును లేకుండ మౌనముగానుండి, దుంపలు, కాయలు మొదలగువానితో తనజీవితమును నిర్వహించుకొనవలెను. అనగా నివ్వరిధాన్యము, యవ మొదలగుజాతులకు చెందినవికూడ తినరాదు. కందములు, మూలములు, ఫలములు మాత్రము అరణ్యమునుండి సంపాదించుకొని తినవలెను.

దానమేవ గృహస్థానామ్:- ఇచట గృహస్థధర్మము దానము మాత్రమే అని ఏల వ్రాయబడినది అను సందేహము కలుగవచ్చును. కలియుగమునందు దానముమాత్రమే ప్రధానమైనదిగా పరిగణించబడినది. ఏలనన, ఈకాలమునందలి జనులలో యజ్ఞములు, తపమును చేయు సామర్థ్యము కుంటుపడినది. కావున అంతఃకరణపారిశుద్ధ్యము కొరకు దానమే ముఖ్యమని తెలుపబడినది.

బృహత్పరాశరస్మృతి చెప్పుచున్నది.

తపః పరం కృతయుగే త్రేతాయాం జ్ఞానముచ్యతే।
ద్వాపరే యజ్ఞమేవాహుః దానమేకం కలౌ యుగే॥

"కృతయుగమున తపము శ్రేష్ఠము. త్రేతాయుగమునందు జ్ఞానము ఉత్తమము. ద్వాపరమున యజ్ఞము ప్రధానము. కలియుగమున దానమే ముఖ్యము."

గృహస్థులు కృతయుగమున తపము చేయుచుండిరి. వారికి సంవత్సరము పాటైనను సరే అన్నములేకుండ జీవించియుండగల శక్తి యుండెడిది. ద్వాపరమున యజ్ఞములు చేయుచుండిరి. కావున యజ్ఞ శక్తిచే తలచినది చేయగలిగెడివారు. యజ్ఞముచేసి వర్షము కావలెననిన కురిపించెడివారు. ఇట్లే సమస్తక్రియలను యజ్ఞములచే సాధించెడివారు. నేటిజనులలో తపస్సుకాని, యజ్ఞముగాని చేయు శక్తి లేదు. కావున దానమే ముఖ్యమని చెప్పబడినది. ప్రతివ్యక్తియు తనశక్తిని అనుసరించి శ్రద్ధాభక్తులతో దానము చేయవలెను.

పాత్రస్య హి విశేషేణ శ్రద్ధాదానం తథైవచ,
అల్పం వా బహు వా ప్రేత్య దానస్యావాప్యతే ఫలమ్॥

"దానమునిచ్చు దాతలు తమశ్రద్ధకు తగినట్లుగా ప్రతిగ్రహీత యోగ్యతను అనుసరించి కొంచెమో, అధికమో దానముచేసి మృతి చెందినతరువాత దానఫలమును పొందెదరు."

దానము కొంచెమైనను, అధికమైనను తనశక్తిని అనుసరించి చేయవలెను. అదికూడ శ్రద్ధతో చేయవలెను. ప్రజలు ఏమనుకొనెదరో అను భయముతో దానముచేయువాడు లోకుల నిందనుండి విముక్తుడగును. కాని అతడు దాతగా పరిగణించబడడు. నిజముగా దారిద్ర్యముతో బాధపడువానికే దానము చేయవలెను.

ధర్మశాస్త్రములు ఘోషించుచున్నవి.

శక్త్యాన్నదానం సతతం తితిక్షా ధర్మనిత్యతా,
యథార్హం ప్రతిపూజా చ సర్వభూతేషు వై సదా॥

"శక్తిని అనుసరించి ఎల్లకాలములయందును అన్నదానము చేయవలెను. సుఖదుఃఖములను సహించుచు నిత్యధర్మమును ఎల్లప్పుడును ఆచరించవలెను. వారివారి యోగ్యతనుబట్టి ఎల్లప్రాణులను ఆదరించి పోషించవలెను."

ఆకలితో బాధపడువారికి అన్నము పెట్టవలెను. దుఃఖములతో బాధపడువారికి ఓర్మిని కలుగజేయవలెను. లోకకళ్యాణకరములగు ధర్మములను ఆచరణలోనికి తేవలెను. ప్రతిప్రాణియు ఈశ్వరస్వరూపుడని భావించి వానియందు ప్రేమను కలిగియుండవలెను.

మహాభారతమున ఉద్బోధించబడినది.

దేయమార్తస్య శయనం పరిశ్రాన్తస్య చాసనమ్ ।
తృషితస్య చ పానీయం క్షుధితస్య చ భోజనమ్॥

"రోగముతో బాధపడువానికి శయ్యను, అలసినవానికి ఆసనమును, దప్పికగొన్నవానికి దాహమును, ఆకలిగొన్నవానికి అన్నమును ఇవ్వవలెను."

ఎవరికి ఏవస్తువు ఎప్పుడు కావలెనో వారికి ఆవస్తువును అప్పుడు సమయానుకూలముగా దానము చేయవలెను. తాను ఇతరునకు ఎట్లు ఇచ్చునో తనకు పరమాత్ముడు అట్లనే ఇచ్చును.

ఇతరశాస్త్రములుకూడ బలపరచుచున్నవి.

అన్నదః సుఖమాప్నోతి సుతృప్తః సర్వవస్తుషు।
భూమిదానాత్పరం నాస్తి విద్యాదానం తతోఽధికమ్॥

"అన్నమును దానముచేయువాడు సుఖమును పొందును. సర్వపదార్థములను పొంది తృప్తిని పొందును. భూదానము ఉత్తమమైనది. విద్యాదానము అంతకంటెను మించినది."

ధనముమాత్రమే దానము చేయవలసిన పదార్థము అని అనుకొన నవసరము లేదు. అన్నదానము క్షణకాలమున తృప్తిని కలుగజేయును. అంతకంటెను భూదానము ఉత్తమమైనది. విద్యాదానము వీని అన్నిటికంటెను శ్రేష్ఠమైనది. ఏలనన ఇది ఉభయులకును శ్రేయస్సును కలుగజేయును.

ఔషధం పథ్యమాహారం స్నేహాభ్యఙ్గం ప్రతిశ్రయమ్।
దానాన్యేవం ప్రదేయాని హ్యాన్యాని చ విశేషతః।
దీనాన్ధకృపణాదిభ్యః శ్రేయస్కామేన ధీమతా॥

"బుద్ధిమంతులు తమశ్రేయస్సుకొరకు దీనులకును, అంధులకును, దరిద్రులు మొదలగువారలకును ఔషధములు, పథ్యపానములు, తైలాభ్యంగము, నివాసము మొదలగునవి ఇవ్వవలెను. ఇతరదానములు కూడ విరివిగా చేయవలెను."

ఈవిధముగా శక్త్యనుసారము సత్పాత్రునకు చేయుదానమే దానము అనబడును. అసత్పాత్రమునకు చేయుదానము వ్యర్థము. బాధపడువారలకు చేయు దానములో బాధపడుచున్న తన సోదరులకును, కుటుంబీకులకును చేయుదానము శ్రేష్ఠతరమైనది.

మనువు వాక్యమును పరిశీలింపుడు.

శక్తః పరజనే దాతా స్వజనే దుఃఖజీవిని।
మధ్వాపాతో విషాస్వాదః స ధర్మప్రతిరూపకః॥

"ఇతరులకు విరివిగా దానముచేయుచు, తనవారలు దుఃఖించుచుండగా చూచుచుండువాడు ధర్మమునకు వ్యతిరేకముగా సంచరించుచున్నాడు. అది పేరునకు ధర్మముమాత్రమే. అట్టివాడు తేనె త్రాగుచున్నానను కొనుచు విషమును త్రాగుచున్నాడు."

తేనెయందు కలిపిన విషము ఆరంభమున తీయగ నుండును. కాని పరిణామమున దుఃఖమే కలిగించును. కీర్తి, అధికారము, ఉన్నత పదవి మొదలగువానికొరకు చేయుదానముకూడ ఆశ్రేణికే చెందును. నిజమునకు అది దానము కాదు. ఆడంబరము. చివరకు దుఃఖరూపముగ పరిణమించును. క్లేశములను కలుగజేయును. నలుగురిమధ్యను కూర్చొనియున్నప్పుడు ఎవరైన యాచకులు వచ్చినచో, ఇవ్వక

పోయిన బాగుండదని' సిగ్గుతో అనేకమంది దానము చేయుదురు. అది వ్రీడాదానము. ఈవిషయమున ఈదృష్టాంతము వినదగినది.

ఒక నగరమున ఒక ధనవంతుడగు వ్యాపారస్థుడు ఉండెను. ఒకరోజున ఆతడు తనబండి కట్టించుకొని బజారులోనికి వెళ్లుటకు సిద్ధముగా నుండెను. అంతలో ఒకదరిద్రుడు ఆకలితో వచ్చి అన్నమునకు డబ్బు లేదనియు, ఒకడబ్బు ఇవ్వమనియు ప్రార్థించెను. ఆ ధనవంతుడు ఆతనిని తిట్టి తనబండి ఎక్కి బజారులోనికి పోయెను. బజారులో ఆతని బండివద్దకు బేరగాళ్ళును, ఇతరగృహస్థులును తమతమ పనులకొరకు వచ్చిరి. సరిగా ఆసమయమునకు వెనుకటి బిచ్చగాడు అక్కడికి వచ్చి ఒక డబ్బు ఇవ్వమని అడిగెను. ధనవంతుడు తన నలువైపుల ఉన్న బేరగాళ్ళను, గృహస్థులను పరిశీలించి ఆ ముష్టివానికి వెంటనే నాలుగు అణాలు ఇచ్చెను. కాలాంతరమున ఆ ధనవంతుడు మృతిచెందెను. యముని ఎదుట న్యాయార్థము నిలబడెను. యముడు ప్రశ్నించెను. "ఈ ధనవంతుడు దానాది పుణ్యకార్యములు ఏమైన చేసెనా?"

చిత్రగుప్తుడు సమాధానము చెప్పెను. "ఈతడు దానాదులు ఏమియును చేయలేదు. కాని ఒకప్పుడు ఒక దరిద్రునకు నాలుగు అణాలు ఇచ్చెన."

యముడు అడిగెను. "నాలుగు అణాలు ఎట్టిపరిస్థితిలో ఇచ్చెనో తెలిసికొనవలసియున్నది."

చిత్రగుప్తుడు ఆసంగతిని సవిస్తరముగా వివరించెను. మరియును ఆతడు ఇట్లనెను. ఈవిధముగా ఆతడు చేసిన దానములు చాలఉన్నవి. అంతట యముడు చెప్పెను. "ఇట్టి దానములు అసలైన దానములుగా చెప్పబడవు. వీనివలన ఆతనికి ప్రయోజనము సిద్ధించదు. ఇవి దానములు కావు. వ్రీడాదానములుమాత్రమే. కీర్తికొరకు చేసిన దానము

నకు ప్రతిఫలము లభించదు. దంభముతో కీర్తికొరకు చేసిన దానము కూడ దానముకాదు.

కావున ఏవ్యక్తియును ఈవిధముగా కీర్తికొరకుకాని సిగ్గుపడి కాని ఎప్పుడును దానము చేయరాదు.

శుశ్రూషా బ్రహ్మచారిణామ్.

శుశ్రూష నాలుగు రకములు :—ఆత్మశుశ్రూష, అంగ శుశ్రూష, స్థానశుశ్రూష, భావశుశ్రూష.

ఆత్మశుశ్రూష:—తనకు లభించిన వస్తువులలో అత్యంతప్రియ మైనదానిని గురువునకు సమర్పించవలెను. ఉదాహరణమునకు ఎవ రైన బొంబాయినుండి పండ్లబుట్ట పంపియున్నచో మొదట గురువు గారికి సమర్పించవలెను.

అంగశుశ్రూష:—గురువునకు స్నానము చేయించుట, ప్రక్క వేయుట, కాళ్ళుపట్టుట, విసరుట మొదలగునవి అంగశుశ్రూష అన బడును. ఇవి తాను స్వయముగా చేయవలెను.

స్థానశుశ్రూష:—గురువుయొక్క గృహము, భూమి, తనవిగా భావించి వానిని కాపాడుచుండవలెను.

భావశుశ్రూష:—తల్లి, తండ్రి, దైవము, సోదరులు, కుటుం బము అందరును గురుశబ్దముచే అభిహితులు అగుదురు అని భావించి చేయు శుశ్రూష భావశుశ్రూష అనబడును.

పైన చెప్పబడిన సాధనములతో చిత్తశుద్ధియగును. రాజస, తామసములగు మలినవృత్తులు పోవును. సత్త్వప్రధానమగు మనో వృత్తి కలుగును.

౬. యమానుసక్తిమ్ :—యమానుష్ఠానము విధించబడినది.

ఈవిషయమున యోగసూత్రమును పరికింపుము.

"అహింసా సత్యామస్తేయబ్రహ్మచర్యాఽపరిగ్రహా యమాః॥

"అహింస, సత్యము, అస్తేయము, బ్రహ్మచర్యము, అపరిగ్రహము—ఇవి యమములు."

అహింస :—అహింసా వాఙ్మనఃకాయైః ప్రాణిమాత్రాఽప్రపీడనమ్।
ఆత్మవత్సర్వభూతేషు కాయేన మనసా గిరా॥

"వాక్కు, మనస్సు, శరీరము- వీనిచే ఏజీవులను బాధించకుండా వాక్కు, మనస్సు, శరీరము- వీనిచే సర్వమును స్వస్వరూపముగనే భావించుట అహింస."

సత్యము:—మహాభారతమున శాంతిపర్వమునందు సత్యమునుగురించి చెప్పబడినది.

నాస్తి సత్యాత్పరో ధర్మో నానృతాత్పాతకం పరమ్।
శ్రుతిర్హి సత్యం ధర్మస్య తస్మాత్సత్యం న లోపయేత్॥

సత్యమును పలుకుటకంటె మించిన ధర్మములేదు. అసత్యమును పలుకుటకంటె మించిన పాపములేదు. సత్యముపలుకుట మహాధర్మము. ధర్మమునకు ఆధారము సత్యము. ఇందుకు శ్రుతిప్రమాణము కలదు. కావున ఎప్పుడును సత్యమును విడనాడరాదు. అసత్యమును పలుకరాదు.

అస్తేయము:—తనకు ఎట్టి ఆపదకలిగినను ఇతరుల అనుమతి లేనిదే వారి ధనమును మనోవాక్కాయములచే గ్రహించరాదు.

చౌర్యేణ వా బలేనాపి పరస్వాహరణం హి యత్।
స్తేయమిత్యుచ్యతే సద్భిరస్తేయం తద్విపర్యయః॥

"దొంగిలించికాని, బలవంతముగకాని ఇతరులవస్తువులను తీసికొనుట స్తేయము. అది చేయకుండుట అస్తేయము."

బ్రహ్మచర్యము:—మైథున పరిత్యాగము.

స్మరణం కీర్తనం కేలిః ప్రేక్షణం గుహ్యభాషణమ్।
సంకల్పోఽధ్యవసాయశ్చ క్రియానిర్వృత్తి రేవ చ।
ఏతన్మైథునమష్టాఙ్గం ప్రవదన్తి మనీషిణః॥

స్త్రీని స్మరించుట, ఆమెగుణములను వర్ణించుట, ఆమెతో ఆటలు ఆడుట, కోరికతో ఆమెను చూచుట, ఏకాంతమున రహస్యముగా మాట్లాడుట, విషయభోగమును నిశ్చయించుట, ఆమెను కలసికొనుటకు సమయమును, స్థానమును ఏర్పాటుచేయుట, విషయానుభవము-అని మైథునము 8 విధములుగా చెప్పబడినది. ఈవిధమగు క్రియలను ఆచరించకుండుట బ్రహ్మచర్యము.

అపరిగ్రహము:—

పరిగ్రహము పది రకములు:—ఇల్లు, పొలము, ధనము, ధాన్యము, మనుష్యులు, పశువులు (ఏనుగులు, గుర్రములు, ఆవులు, మొదలగునవి) తల్పములు, వాహనములు, కూపములు, పాత్రలు మొదలగునవి దశపరిగ్రహములు. వీని పరిగ్రహమును చేయనివాడు అపరిగ్రహి.

పరిగ్రహముచే కలుగు అరిష్టములను శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి.

తపః శ్రుత పరివారాం శమసామ్రాజ్యసంపదమ్।
పరిగ్రహగ్రహగ్రస్తాస్త్యజేయుర్యోగినోఽపి హి॥

"పరిగ్రహమును మొసలిచే మ్రింగబడినచో యోగులు అయినను తమతపస్సు, శ్రుతజ్ఞానము అను కుటుంబముకల శమసామ్రాజ్యమును కోల్పోవుదురు. కావున పరిగ్రహమును ఎల్లవిధములను త్యజించవలెను."

7. నియమానువృత్తిః:—

"శౌచసంతోషతపఃస్వాధ్యాయేశ్వరప్రణిధానాని నియమాః." (యో.సూ)

పవిత్రత, సంతోషము, తపము, స్వాధ్యాయము, ఈశ్వరప్రణిధానము అనునవి నియమములు.

శౌచము:— శౌచమనగా పవిత్రత. శౌచము రెండు రకములు. అభ్యంతరము, బాహ్యము.

అభ్యంతరశౌచమనగా భావశుద్ధి. బాహ్యశౌచమనగా మృత్తికాజలాదులచే శుద్ధి. పవిత్రమగు ఆహారాదులుకూడ బాహ్యశౌచముగా లెక్కపెట్టబడును.

శౌచముచే సత్త్వశుద్ధి, సౌమనస్యము, ఏకాగ్రత, ఇంద్రియజయము, ఆత్మదర్శనము, యోగ్యత మొదలగునవి కలుగును.

సంతోషము:— సంతోషమనగా లభించినసాధనములకంటె మించినది కావలెనను కోరిక లేకుండుట. సంతోషముచే అపరిమిత సుఖము కలుగును.

"సంతోషాదనుత్తమః సుఖలాభః" (యో. సూ)

తపము:— సుఖ,దుఃఖాదులను సహించుశక్తి తపము అనబడును. తపముచే దోషములు నశించి కాయేంద్రియాదులు సిద్ధిని పొందును. చిత్తైకాగ్రత అన్నిటికంటెను మించిన తపము.

మనసశ్చేంద్రియాణాం చ హ్యైకాగ్ర్యం పరమం తపః ।
న జ్యాయస్సర్వధర్మేభ్యః స ధర్మః పర ఉచ్యతే ॥

"మనస్సు, ఇంద్రియములు ఏకాగ్రతనుపొందుట శ్రేష్ఠమగు తపము. ధర్మములన్నిటికంటెను శ్రేష్ఠమగు ధర్మము అదియే."

స్వాధ్యాయము.— మోక్షప్రతిపాదకములగు శాస్త్రములను అభ్యసించుట స్వాధ్యాయము అనబడును. ప్రణవ జపాదులుకూడ స్వాధ్యాయకోటికి చేరును. "స్వాధ్యాయాన్మా ప్రమదః" అని శ్రుతి కూడ చెప్పుచున్నది. స్వాధ్యాయమునందు పొరబడరాదు.

యథా యథా హి పురుషః శాస్త్రం సమధిగచ్ఛతి ।
తథా తథా విజానాతి విజ్ఞానం చాస్య రోచతే ॥

"మానవుడు శాస్త్రాధ్యయనము చేసినకొలదియు, శాస్త్రమును బాగుగా తెలిసికొనగలడు. పరమాత్మజ్ఞానమునందుకూడ అతనికి అభిరుచి కలుగును."

ఈశ్వరప్రణిధానము:— పరమాత్మునికి సర్వకర్మలను సమర్పించుట ఈశ్వరప్రణిధానము. ఈశ్వరప్రణిధానముచే సమాధి లభించును.

"*సమాధిసిద్ధిరీశ్వర ప్రణిధానాత్*" అని యోగసూత్రములు చెప్పుచున్నవి.

8. చిత్తప్రసాదాయ వదన్తి విజ్ఞాః :—

మూలశ్లోకమునందు చెప్పిన పైఏడున్ను చిత్తశుద్ధికి వలయు సాధనములు అని విజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు.